LAUSUNTO

Helsinki 20.11.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: HE 171/2024 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain 22 §:n muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 250 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä lähes 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: Asiantuntijalääkäri Kati Myllymäki, kati.myllymaki@soste.fi, p. 040 450 6354
Edunvalvontapäällikkö Anne Perälahti, anne.peralahti@soste.fi, p. 050 411 1734

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ:

- SOSTE ei kannata ajokorttitarkastusten ja -lausuntojen rajaamista pois julkisesta perusterveydenhuollosta.
- SOSTE pitää perusteltuna, ettei lakiesitys koske erikoissairaanhoitoa.
- SOSTE katsoo, että pitkäaikaissairaiden ajokorttitodistukset laatisi se taho, joka tuntee parhaiten potilaan terveydentilan ja kantaa potilaan sairauksista hoitovastuun.
- SOSTE korostaa lausunnossaan, että kansalaisilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet hankkia lain edellyttämä ajokorttilausunto taloudellisesta tilanteesta ja asuinpaikasta riippumatta.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi terveydenhuoltolain 22 §:n muuttamisesta. Esityksen mukaan hyvinvointialueella, Helsingin kaupungilla ja HUS-yhtymällä ei olisi jatkossa lakisääteistä velvollisuutta huolehtia siitä, että sen asukas tai terveyskeskuksen potilas saa terveydentilaansa koskevan ajokorttilaissa tarkoitetun todistuksen tai lausunnon. Ajokorttilausunto olisi lähtökohtaisesti hankittava yksityiseltä palveluntuottajalta. Lakiehdotus ei koskisi erikoissairaanhoitoa.

SOSTE ei kannata ajokorttitarkastusten ja -lausuntojen rajaamista pois julkisesta perusterveydenhuollosta. Esitys lisäisi taloudellista ja alueellista eriarvoisuutta sekä heikentäisi ajoterveyttä ja liikenneturvallisuutta. Esityksellä olisi kielteisiä vaikutuksia etenkin harvaan asutuilla alueilla asuvien, pienituloisten, pitkäaikaissairaiden ja ikäihmisten tilanteeseen.

SOSTE pitää perusteltuna, ettei lakiesitys koske erikoissairaanhoitoa. Esityksessä ei kuitenkaan ilmene, mitä erikoisaloja ajoterveysarvioinnit käytännössä koskevat. Hyvinvointialueiden välillä on eroja esimerkiksi siinä, sijoittuuko muisti-, mielenterveys- ja päihdepalvelut hallinnollisesti perusterveydenhuoltoon tai erikoissairaanhoitoon. Epäselvyyksien välttämiseksi THL on ehdottanut perustelumuistioon kirjattavaksi, että erikoissairaanhoidolla tarkoitetaan kaikkien muiden erikoisalojen kuin yleislääketieteen erikoisalalla hoitovastuun piiriin kuuluvia potilaita, joiden sairauden tilalla tai hoidolla voi olla vaikutusta ajokykyyn. SOSTE pitää tätä kirjausta kannatettavana.

Monia kroonisia tai vakavia sairauksia hoidetaan julkisessa perusterveydenhuollossa. Nämä pitkäaikaiset hoitosuhteet hoitavaan lääkäriin ovat tärkeitä asiakkaan ajoterveyden arvioimiseksi. Ajokorttilausuntojen siirtyminen yksityisille palveluntuottajille ennakoidaan heikentävät lausuntojen laatua, koska ajoterveyttä arvioiva lääkäri ei välttämättä tunne potilaan sairaushistoriaa. Tämä vaikuttaa kielteisesti ajoterveyteen ja liikenneturvallisuuteen. SOSTE katsoo, että pitkäaikaissairaiden ajokorttitodistukset laatisi se taho, joka tuntee parhaiten potilaan terveydentilan ja kantaa potilaan sairauksista hoitovastuun.

SOSTE pitää lakiesityksen laskennallista säästöä pienenä suhteessa siihen, millaisia vaikutuksia esityksellä olisi liikenneturvallisuuteen. Yksi kuolemaan johtava onnettomuus liikenteessä

aiheuttaa peräti 2,7 miljoona euron kustannukset yhteiskunnalle. Myös vakavat loukkaantumiset aiheuttavat yhteiskunnalle merkittäviä kustannuksia. Vuonna 2023 onnettomuuksissa kuoli 183 ja loukkaantui 3 626 ihmistä. Vaikutukset julkiseen talouteen voivat olla negatiiviset.

Esityksessä ei ole arvoitu uudistuksen vaikutuksia terveydenhuollon henkilöstön saatavuuteen. Esitetty muutos saattaa ohjata terveydenhuollon ammattihenkilöitä yksityiselle sektorille, mikä entisestään pahentaa julkisen sektorin henkilöstöpulaa.

Esityksessä ei ole arvioitu eri säästötoimien yhteisvaikutuksia. Yksittäisissä lakiesityksissä arviot esityksen vaikutuksista kotitalouksien toimeentuloon voivat näyttäytyä suhteellisen pieninä, mutta kun sen rinnalla huomioidaan muut tehdyt ja jo valmistelussa olevat lakiesitykset, ovat niiden yhteisvaikutukset merkittävät. Yhteisvaikutusten arviointi tulee tehdä jokaisen lainvalmistelun yhteydessä, jotta muodostuu kokonaiskuva siitä, millaiset vaikutukset jo tehdyillä ja valmistelussa olevilla säästötoimilla on eri ihmisryhmien hyvinvointiin, terveyteen ja toimeentuloon, yhdenvertaisuuteen sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

SOSTE kiinnittää esityksessä erityistä huomiota siihen, että esitys asettaa haja-asutusalueilla asuvat ja taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevat ihmiset eriarvoiseen asemaan. Harvaan asutuilla alueilla yksityisten terveyspalveluiden saatavuus vaihtelee paljon. Etäisyys lähimpään yksityiseen terveyspalveluun voi siis muodostua monille ongelmaksi. Harvaan asutuilla alueilla asuvilla auto on välttämätön arjen toimivuuden, osallisuuden sekä hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Esimerkiksi pääsy kauppaan, apteekkiin ja palveluihin vaikeutuu, jos autoa ei ole mahdollista käyttää. Todennäköisesti tarve asiointiavulle, kuljetuspalveluille ja sosiaali- ja terveyspalveluille kasvaa.

Lakimuutos vaikeuttaisi pienituloisten mahdollisuuksia hankkia vaadittava lääkärintodistus. Pienituloisilla ei ole välttämättä taloudellisia mahdollisuuksia hankkia lausuntoa yksityiseltä palveluntuottajalta korkeiden kustannusten vuoksi. Tilanne pahenee entisestään, jos yksityiset palveluntuottajat nostavat hintojaan. Koska yksityisiä terveyspalveluja on saatavilla vähemmän harvaan asutuilla alueilla ja kilpailua ei synny, saattaa se johtaa ajokorttitarkastusten ja -lausuntojen hintojen nousuun. SOSTE korostaa, että kansalaisilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet hankkia lain edellyttämä ajokorttilausunto taloudellisesta tilanteesta riippumatta.